

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.268> JEL classification: D21, D74
UDC: 336.2

Ольга ЗАМАСЛО

доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
E-mail: olha.zamaslo@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-7128-8425

Ярослав ДРОПА

доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
E-mail: yaroslav.dropa@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-2385-8205

Роман ГАЙДУК

магістр з міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
E-mail: romahoros@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-5135-4791

ФІНАНСОВІ КОНФЛІКТИ ЯК ЗАГРОЗА ПОСЛАБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено економічний зміст фінансових конфліктів, їх вплив на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. Фінансову безпеку висвітлено з погляду важливого елементу економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Фінансовий конфлікт визначено як протиставлення учасників господарських відносин, яке з'являється у процесі здійснення ними економічної діяльності у результаті неспівпадіння цілей, вигод та довготермінової мети функціонування. З метою ґрунтовнішого висвітлення внутрішньої природи конфлікту у сфері фінансів виділено його ключові складові й характерні риси. Визначено головні причини виникнення фінансових конфліктів підприємницьких структур. Ключовим чинником появи корпоративних конфліктів визначено відділення власників від керівництва компанією, унаслідок чого відбулося суттєве розділення інтересів між цими сторонами. Запропоновано використовувати інструментарій вартісно-орієнтованого управління з метою вирішення фінансових конфліктів.

Проаналізовано податкові конфлікти та конфлікти, що виникають у сфері фінансового менеджменту. Визначено основні передумови вирішення фінансових протиріч у функціонуванні та розвитку підприємств в Україні. Висвітлено економічну сутність комплаєнсу як побудови системи управління ризиками, котра дасть змогу забезпечити зростання рівня дотримання господарського та фінансового законодавства країни, підвищення ступеня корпоративної культури в суспільстві та формування сприятливого бізнес-клімату в країні, що допомагатиме залученню інвестиційних ресурсів і нарощуватиме доходи бюджетної системи країни. Визначено головну складову податкового

© Ольга Замасло, Ярослав Дропа, Роман Гайдук, 2024

Отримано: 21.01.2024 р.

Рекомендовано до друку: 04.02.2024 р.

Опубліковано: 28.02.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Замасло О., Дропа Я., Гайдук Р. Фінансові конфлікти як загроза послаблення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в Україні. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 1. С. 268-278. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.268>

комплаєнсу – дослідження ризиків у сфері оподаткування, які виникають у разі порушення платниками податкового законодавства та нанесення втрат державі. Запропоновано побудувати ефективну систему податкового комплаєнсу з метою зміцнення фінансової безпеки країни, яка характеризується значною мірою податковою безпекою, тобто надходженням податків і зборів до бюджетів у прогнозованому обсязі та створення передумов для його зростання.

Ключові слова: фінансові конфлікти; фінансова безпека; суб'єкти господарювання; фінансові ресурси; фінансовий менеджмент.

Вступ

Сьогодні суб'єкти господарювання України ведуть господарську діяльність у надважких умовах. Унаслідок війни та окупації частини території велика частина підприємницьких структур була фізично зруйнована, збанкрутувала, а інша частина провела релокацію бізнесу та розгорнула виробництво у центральних та західних регіонах країни. У таких умовах важливим завданням менеджерів та держави є формування високого рівня економічної безпеки діяльності підприємств та виведення їх на прибутковий рівень з метою формування податкового потенціалу в державі та відновлення економіки.

Важливим чинником, який впливає на рівень економічної безпеки суб'єктів підприємництва є фінансові конфлікти, виникнення яких може суттєво зменшити ефективність фінансового менеджменту і як наслідок знизити прибутковість, ринкову капіталізацію, ліквідність і платоспроможність та похитнути стабільність функціонування загалом. Унаслідок виникнення таких конфліктів підприємницька структура може опинитися в кризовому стані та потребуватиме проведення фінансової санації і, відповідно, залучення додаткового обсягу фінансових ресурсів.

Зазначене вище вимагає приділення належної уваги побудові механізму управління фінансовими конфліктами з метою формування комплексу заходів щодо їх попередження та запобігання або вчасного подолання усіх їх негативних наслідків. Керівники компаній мають враховувати усі чинники, котрі впливають на виникнення фінансових конфліктів та формувати чіткий алгоритм протидії, особливу увагу зосереджуючи на зовнішніх факторах. Політика держави, недосконале законодавство, значний розмах корупції в країні, зазвичай, ведуть до появи

різних видів фінансових конфліктів, які згубно відображаються на діяльності бізнесових структур.

Оскільки багато конфліктів у фінансовій сфері виникають під впливом зовнішніх чинників та за участю державних органів влади, уряду необхідно формувати ефективну фінансову політику, яка б сприяла зниженню різного роду загроз у діяльності підприємств та спонукала їх працювати чесно і якісно задовольняти потреби суспільства у товарах і послугах. Це підкреслює актуальність і своєчасність теми дослідження та наголошує на важливості отриманих результатів.

Проблемам запобігання та розв'язання конфліктів суб'єктів господарювання у фінансовій сфері присвятили свої публікації такі українські науковці та практики: Д. Бабенко [1], О. Денис [2], М. Іоргачова [3], О. Ковальова [3], Г. Коцюрубенко [3], М. Крупка [4], Т. Л. Мороз [5], А. Погореленко [6], І. Хома [5], Л. Яструбецька [4, 10] та інші.

З огляду на значні напрацювання вітчизняних вчених у сфері управління фінансовими конфліктами, необхідно виокремити низку проблем, які сьогодні стоять перед підприємствами та потребують ґрунтовного дослідження й пошуку напрямів розв'язання, зокрема: виявлення способів та інструментів подолання рейдерських конфліктів в Україні, пошук шляхів збалансування інтересів держави та суб'єктів господарювання у сфері адміністрування обов'язкових платежів, розроблення механізму нарощення інвестиційного потенціалу вітчизняних підприємницьких структур з метою запобігання появі корпоративних конфліктів тощо.

Мета статті

Метою написання статті є дослідження управління фінансовими конфліктами суб'єктів

господарювання в Україні в умовах посилення євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Суб'єкти господарювання у процесі ведення економічної діяльності будують взаємовідносини з великою чисельністю контрагентів, які вимагають зрівноваження їхніх вигод та інтересів на усіх стадіях співпраці. Розбалансування економічної зацікавленості підприємницьких структур та інших суб'єктів господарювання й інститутів держави створює підґрунтя для появи різноманітних конфліктів, зазвичай, у фінансовій площині.

Фінансові суперечки можуть спровокувати розірвання налагоджених контактів з постачальниками сировини і матеріалів, постійними споживачами виготовленої продукції, застосування фінансових санкцій з боку державних контролюючих органів, створити негативний імідж у суспільстві та суттєво знизити інвестиційний потенціал підприємства.

Результатом застосування надієвих методів запобігання зазначеним конфліктам, протермінування часу їх розв'язання, непрофесійна діяльність менеджерів у сфері подолання негативних фінансових наслідків таких суперечок, упущення та недоліки у нормативно-правовому забезпеченні щодо їх вирішення, залучення до роздування конфліктів корумпованих чиновників урядових органів влади є втрата фінансової стабільності підприємницької структури та загальне падіння ступеня фінансової безпеки компанії.

В сучасній науковій літературі сьогодні відсутній єдиний підхід до тлумачення сутності терміну "конфлікт". Вітчизняні економісти визначають його з таких поглядів, зокрема: протистояння несумісних інтересів (світоглядів, позицій, суперечок тощо), наслідками якого є різноманітні ускладнення; зазвичай розірвання стійких довготермінових зв'язків між контрагентами; не досягнення взаємоузгодженості у різних моментах, причиною чого є перебіг значних психологічних емоцій та переживань; процес різкого загострення конкурентного протистояння декількох напрямів суспільної взаємодії, котрий підтримують негативні вираження. Такі протистояння можуть відбуватися у відкритій

або таємній формах з метою отримання певних вигод та досягнення власних інтересів, завдань, міркувань чи цілей.

Необхідно зазначити, що подані тлумачення поняття "конфлікт" хоча і різняться між собою, проте не заперечують інші визначення, а тільки розвивають різні напрями, ступені й ознаки виникнення та протікання суперечок. Окрім цього усі підходи переконують про існування різних поглядів та суперечності, котра з'являється підчас формування економічних зв'язків.

В економічній літературі визначають конфлікт інтересів як умови ухвалення управлінського рішення у ситуації, коли управлінець має протилежності між вигодами підприємства і власними амбіціями (вигодами).

З погляду інститутів держави, то розбіжності у зацікавленостях виникають в умовах формування у чиновників власних інтересів у фінансовій площині, які створюють конфліктну ситуацію. У такому разі необхідно використати наступне тлумачення: конфлікт інтересів у сфері підприємництва – державні органи виникає на основі появи у чиновника власних зацікавлень у фінансовій площині, що провокує появу суперечки. Такий власний інтерес може спонукати державного службовця впливати на процес формування фінансової політики та ухвалення рішень у сфері державних фінансів.

Корпоративний конфлікти в економічній літературі тлумачать з таких поглядів: неспівпадіння інтересів між власниками і керівниками компанії з точки зору недотримання прав інвесторів, наслідком чого може бути подання скарг до контролюючих органів та судів (це може стосуватися як недобросовісних акціонерів так і менеджерів підприємства); значні відмінності у поглядах інвесторів та компанією (її керівниками та працівниками) стосовно визначення напрямів та видів діяльності, акціонерного менеджменту підприємства (зазвичай причинами є різне тлумачення конкретних норм господарського законодавства керівниками та акціонерами); спосіб виклику, суспільного утвердження шляхів реалізації власних прав та інтересів.

Загалом можемо спостерігати, що поняття конфлікт інтересів має у собі набагато просторіше підґрунтя у порівнянні з акціонерним та характеризується з погляду

неспівпадіння напрямів зацікавленості контрагентів, яка з'являється унаслідок різних сподівань від співпраці.

З урахуванням зазначеного вище, фінансовий конфлікт можна визначити як протистояння учасників господарських відносин, яке з'являється у процесі здійснення ними економічної діяльності у результаті неспівпадіння цілей, вигод та довготермінової мети функціонування.

Водночас на думку відомого вченого основоположника конфліктології Г. Зіммеля,

конфлікт є комплексною подією, за допомогою якого суспільство пришвидшує темпи розвитку. Він вважав конфлікти інструментом досягнення істини, оскільки у процесі суперечок відбувається рух до оптимального вибору та ухвалення ефективніших рішень.

З метою ґрунтовнішого висвітлення внутрішньої природи конфлікту у сфері фінансів доцільно виокремити його ключові складові й характерні риси (рис. 1).

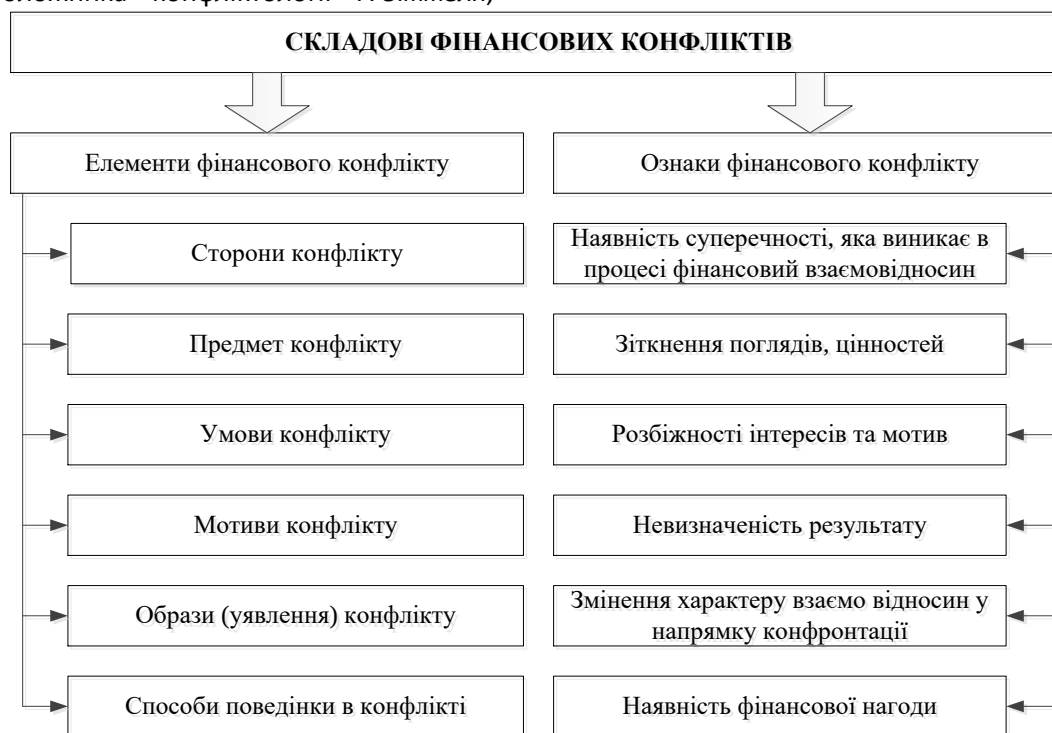

Рис. 1. Головні складові та ознаки конфліктів у фінансовій площині [4, с. 40]

Конфлікт у фінансовій площині охоплює такі складові параметри: сторони суперечки, якими є учасники фінансових операцій, що відстоюють свої інтереси (саме останні можуть бути порушені), та учасники, котрі зацікавлені у роздмухуванні конфлікту, оскільки отримають від цього визначені вигоди; об'єкт суперечки – предмет за якого з'являється конфлікт між різними зацікавленими сторонами (зазвичай рухомі і нерухомі активи, фінансові інструменти та інші вигоди); визначники суперечки – зовнішні чинники, що формують і нарощують розмах конфлікту; мотиви суперечки – внутрішні стимулюючі чинники, які спонукають учасників економічних відносин до зародження конфлікту (вони виражаються у вигляді різноманітних потреб, зацікавлень,

вигоди, принципів, завдань тощо); образи суперечки – міркування та змальовування конфліктного процесу у свідомості його сторін, тобто бачення стадій його перебігу та очікуваних результатів; манера поведінки упродовж суперечки – визначені дії сторін, які можна систематизувати за такими напрямками: уникнення та запобігання конфлікту, розпалювання протистояння; створення передумов для різних поступків з метою згладжування суперечки, досягнення компромісів та раціональних рішень у процесі конфліктів, започаткування співпраці та уможливлення досягнення спільних цілей різних сторін конфлікту.

Конфлікту у менеджменті суб'єкта господарювання можна також вважати

процесом дискусії, під час якої один контрагент розуміє, що інший веде протистояння його зацікавленостям, вигодам та цілям діяльності. Зазначимо, що ключовими характеристиками суперечок є: умови, які сторони визначають як конфліктні; предмет суперечки, який вони вважають необхідно розподілити на їхній розсуд; потреба у розвитку суперечки з метою виконання власних поставлених завдань або досягнення кінцевої мети.

Класичним у західному розумінні є аналіз таких видів конфліктів у фінансовій площині: протиборство між керівниками і власниками, тобто суперечки між агентами та принципалами; суперечки між власниками контрольного пакету корпоративних прав та дрібними акціонерами, тобто між принципалами одного рівня; протистояння між суб'єктом господарювання та іншими компаніями або зацікавленими особами (стейкхолдерами), до яких відносять персонал підприємства, позичальників і кредиторів тощо.

За характерними ознаками та факторами, які спричиняють фінансові конфлікти їх відносять до групи господарських суперечок, бо їхніми учасниками є суб'єкти господарювання, а об'єктами, зазвичай, виступають затребуванні матеріальні і фінансові цінності (ресурси, грошові кошти). Загалом можна визначити такі головні причини виникнення конфліктів у фінансовій площині: несправедливий розподіл активів; формування неефективних органів, які проводять розподіл дефіцитних ресурсів; постійна ситуація існування вибору між власними інтересами та виконання умов контрактів сторонами у сучасній господарській системі ринкового типу.

Причиною появи корпоративних суперечок посприяло відділення капіталовласників від керівництва компанією, унаслідок чого відбулося суттєве розділення інтересів між цими сторонами. Такі конфлікти почали суттєво відображатися на фінансовій безпеці будь-якої компанії, оскільки одна зі сторін під затьмареним бажанням задовільними власні інтереси може нехтувати загальними вигодами для корпорації. Загалом такі конфлікти зазвичай проявляють у випадку, коли працівники чи інвестори ставлять власні вигоди вище за інтереси підприємства та стараються їх

отримати усіма шляхами. Нехтування такими конфліктами може призвести до банкрутства або поглинання компанії іншими зацікавленими особами.

Суперечки, які виникають у сфері фінансового менеджменту, зазвичай, відносяться до таких видів: розбіжності в інтересах учасників правління або менеджерів вищих ланок корпорації; формування складу правління та визначення особливостей його функціонування; затвердження розміру виплат учасникам правління компанії; розформування та зміну структури правління, основних керівників підприємства; розрахунку ціни корпоративних прав компанії, що пов'язано з проведенням нового випуску та зменшення чисельності дрібних акціонерів; сформованого договору поглинання компанії; формування майна підприємства та організація управління активами та інше.

Досить значним наслідком фінансових суперечок може бути виникнення виробничого конфлікту, який негативно відобразиться на усіх сторонах діяльності компанії. До причин його виникнення відносять: недостатній рівень заробітної плати працівників, неефективна мотиваційна система (відсутність матеріального та грошового заохочення); значне перевищення обсягу покладених на працівників обов'язків без належної компенсації перевантаження у грошовому вигляді; недостатня зайнятість працівників, що відображається на розмірі оплати праці та впливає на розподіл преміального фонду; несправедливий або нераціональний розподіл повноважень між працівниками, що формує несприятливий психологічний клімат в колективі; неналежне укомплектування місця праці, що суттєво знижує її продуктивність та бажання працювати краще.

Під розв'язанням суперечок у широкому значенні необхідно розуміти процес ліквідації усіх негативних чинників, під впливом яких виникли визначені види фінансових конфліктів та повернення суб'єкта господарювання до звичних умов діяльності.

Ключовий параметр врегулювання фінансових суперечок – це використання інноваційних технологій, зокрема: інформаційних (з метою подолання нестачі інформації та спростування фейків);

комунікаційних (започаткування дискусії між сторонами суперечок); психологічно-соціальних (бесіда з неформальними об'єднаннями та угрупованнями на підприємстві, зменшення конфліктного потенціалу та поліпшення психологічної атмосфери у колективі); організаційних (розв'язання трудових проблем, застосування способів мотивації працівників, раціоналізації взаємозв'язків між персоналом підприємства тощо).

Ключове значення у зазначеному процесі має ухвалення рішень щодо менеджменту фінансових суперечок – заходів, котрі необхідно реалізувати керівниками для подолання чинників, які спровокували конфлікти. Ухвалення визначених рішень варто покласти на: конкретних працівників (у ситуації виникнення персональних суперечок); центри відповідальності компанії (кадрового забезпечення, рекрутингу тощо).

Пошук ефективних напрямів розв'язання корпоративних конфліктів проводився з початку винайдення цієї форми господарювання та суттєво спростився з появою вартісного-орієнтованого підходу до управління, який уможливорює посилення взаємодії на усіх рівнях менеджменту, сприяє формуванню акціонерної культури на підприємстві та допомагає створити дієву систему мотивації для інвесторів та керівників компанії.

Використання інструментарію вартісно-орієнтованої концепції (VBM) є ефективним засобом вирішення фінансових суперечок. Вона має за мету нарощення вартості власного капіталу фірми, що допомагає поєднати поточні інтереси керівників різних рівнів та досягнути стратегічних цілей інвесторів суб'єкта господарювання (власників корпоративних прав) (рис. 2).

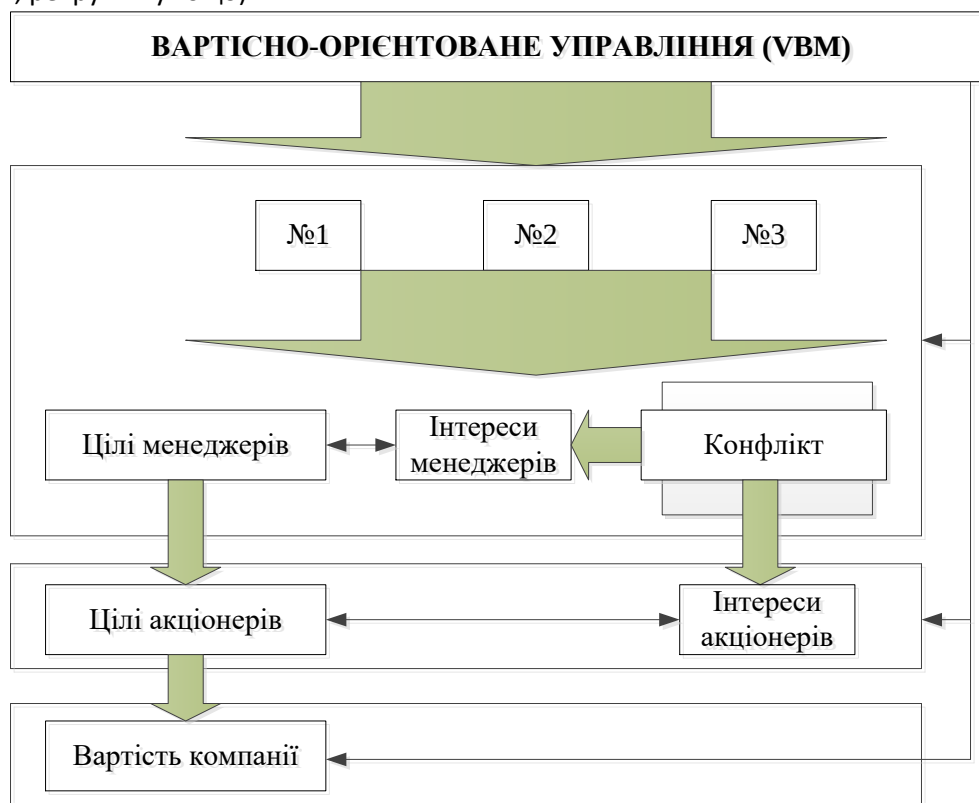

Рис. 2. Роль концепції VBM у вирішенні фінансових суперечок компанії [3, с. 113]

Поданий рисунок підкреслює, що висвітлена концепція допомагає об'єднати інтереси інвесторів та менеджерів компанії та зосередити їхню увагу на досягнення стратегічної мети – нарощення ринкової вартості корпорації, що дасть змогу

задовольнити потреби обох сторін та уникнути фінансових конфліктів у процесі ведення діяльності. Водночас вітчизняні суб'єкти господарювання нині повністю не використовують її переваги та не приділяють достатньо уваги щодо впровадження її у

практичну діяльність. Така байдужість провокує появу значної кількості корпоративних конфліктів, а ефективність діяльності таких компаній не досягає високих значень. Зазначену ситуацію українські науковці пояснюють нерозвиненим фінансовим ринком, невиконанням фінансовими інструментами ролі щодо залучення фінансових ресурсів підприємствами, часті випадки концентрації управління компанією в "одних руках", відсутністю комплексного розуміння концепції VBM та арсеналу її інструментів і методів.

Специфіка формування акціонерної культури менеджменту є внутрішнім чинником визначення при використанні концепції VBM в компанії. Присутність фінансових суперечок або розбалансованість механізму управління суб'єктом господарювання є великою перешкодою у сфері досягнення мети та виконання завдань зазначеної теорії у стратегічному плані.

Розв'язання корпоративних суперечок сприяє зростанню розміру фінансових результатів корпорації та створює хороший корпоративний імідж, за якого всі без виключення працівники працюють на зростання вартості підприємства. Задля цього необхідно поліпшити реалізацію своїх завдань працівниками фірми та побудувати ефективну систему мотивації, яка зробить можливим досягнення ключових цілей вартісно-орієнтованого менеджменту – нарощення фінансових результатів, підвищення рівня корпоративної культури, зростання вартості компанії та забезпечення фінансової стабільності у довготерміновому періоді загалом.

В сучасних умовах розвитку господарської системи України надзвичайної актуальності набувають податкові конфлікти як різновид фінансових конфліктів. Механізм адміністрування обов'язкових платежів характеризується високим рівнем фіскальних ризиків, котрі посилюють такі негативні фактори як корупція в органах влади, виведення інвестиційних ресурсів за кордон за допомогою податкових гаваней, формування нецільової системи надання фіскальних преференцій платникам податків, розроблення злочинних схем для порушення податкового законодавства, створення віртуальних суб'єктів

господарювання для виведення коштів тощо. Сукупність таких негативних чинників ставлять під загрозу економічну безпеку держави, а також несуть за собою великі збитки у сфері надходження фінансових ресурсів в країну, зменшують здатність уряду виконувати власні функції і завдання. Збільшення розмаху подій, які характеризуються ухиленням від сплати обов'язкових платежів держави супроводжуватиметься нарощенням негативних явищ в економіці, впливатиме на ефективність функціонування суб'єктів господарювання та уряду. Зазначене актуалізує необхідність розроблення результативного механізму комплаєнсу (досягнення порозуміння шляхом урахування інтересів підприємств та держави, тобто уникнення конфліктів інтересів у податковій сфері), який допоможе підвищити рівень фінансової безпеки України.

У вітчизняній сфері діяльності підприємницьких структур комплаєнс, зазвичай, розглядають як визначальну складову фінансового менеджменту, яка охоплює значну кількість стимулів від її запровадження і реалізації на практиці. Окрім цього, побудова системи комплаєнс дає змогу відчутно знизити збитки від порушення податкового законодавства як підприємствам так і державі, тобто ефект від її запровадження значно перевищує витрати на її формування, оскільки уможливорює прогнозування виникнення податкових ризиків. В українській економіці значного поширення зазначена система набула у фінансово-кредитній сфері (банківська діяльність), що стимулює її впровадження в інших ланках фінансової системи та у механізмі справляння обов'язкових платежів зокрема.

Економічна сутність комплаєнсу полягає у побудові системи управління ризиками, котра дасть змогу забезпечити зростання рівня дотримання господарського та фінансового законодавства країни, підвищення ступеня корпоративної культури в суспільстві та формування сприятливого бізнес-клімату в країні, що допомагатиме залученню інвестиційних ресурсів і нарощуватиме доходи бюджетної системи країни.

На початку 2019 року податковими органами України здійснено попередні заходи

щодо формування системи комплаєнс. Було розроблено Стратегію її побудови, головною метою якої визначили сформувати сприятливу атмосферу для чесного ведення бізнесу, яка б допомогла мінімізувати порушення законодавства у сфері справляння податків. Розроблена стратегія розглядає податковий комплаєнс з погляду системи стимулів і мотивів у підприємницьких структур і громадян (платників податків), котрі будуть створювати передумови для дотримання законодавства у сфері оподаткування та сумлінно перераховувати податки і збори органам влади, які покликані наповнювати дохідну частину бюджетів різних рівнів. Впровадження в дію Стратегії комплаєнс отримало вагомий підтримку країн Європейського союзу, які відзначили необхідність підвищити ефективність діяльності податкових органів в умовах надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Ця концепція допоможе українському уряду налагодити партнерські відносини між суб'єктами господарювання та допоможе врахувати у процесі співпраці економічні інтереси обох сторін і досягти консенсусу з метою зміцнення фінансової безпеки держави в особливий період.

Реалізація затвердженої стратегії уможливить зростання рівня фінансової грамотності населення та дасть змогу звести до мінімуму ризик появи конфліктів у сфері сплати податків, які виникають через порушення податкового законодавства платниками. Формування партнерських відносин між суб'єктами господарювання та урядом допоможе підвищити рівень податкової культури, що створить нові можливості у проведенні фінансової політики у сфері оподаткування. Адекватне розуміння підприємствами необхідності чесно сплачувати податки і збори допоможе зменшити втрати держави від ухилення від оподаткування. Зі свого боку податкові органи мають забезпечити зрозумілість нормативно-правових актів у сфері податків та прозорість використання коштів бюджетної системи. Це стане запорукою підвищення довіри платників обов'язкових платежів до інститутів держави.

Необхідно зазначити, що формування дієвої системи комплаєнсу сьогодні потребує дослідження практичного досвіду зарубіжних

країн й удосконалення законодавчих актів до вимог ЄС. Окрім цього необхідно подолати корупційну складову в органах державної влади, яка зводить нанівець усі старання щодо налагодження відносин з суб'єктами господарювання.

Головною складовою фіскального комплаєнсу є дослідження ризиків у сфері оподаткування, які виникають у разі порушення платниками податкового законодавства та нанесення втрат державі. Зменшенню рівня фіскальних ризиків передують ґрунтовний аналіз вірогідності їх появи з огляду на присутність впливу ендегенних та екзогенних факторів. Внутрішні чинники характеризують сформований трудовий потенціал в країні, удосконалення системи отримання та надання інформації, нарощення обсягів продажу високотехнологічної продукції тощо. Екзогенні чинники пов'язані з якісним поліпшенням фіскального законодавства, усунення його головних недоліків та упущень.

Формування ефективної системи податкового комплаєнсу покликана також зміцнити фінансову безпеку країни, яка характеризується значною мірою податковою безпекою, тобто надходженням податків і зборів до бюджетів у прогнозованому обсязі та створення передумов для його зростання.

Побудова такої системи на підприємстві має за мету сприяти вирішенню таких головних завдань: дотримання податкового законодавства, інструкцій державних служб, потенційних власників та контрагентів; уникнення негараздів у відносинах з податковими органами та запобігання накладення різного роду штрафів; створення позитивної репутації на ринку та зростання іміджу перед фіскальними службами тощо. Кінцевою її метою є зниження різного роду втрат і збитків, які є наслідком недотримання податкового законодавства та ведення тіньової діяльності, що стане підґрунтям для зростання рівня економічної безпеки підприємства.

Формування системи фіскального комплаєнсу у суб'єктів господарювання передбачає створення механізму моніторингу за формуванням та погашенням податкових зобов'язань. Для цього необхідно побудувати дієвий механізм управління податковими ризиками, який буде зводити до мінімуму

появу конфліктів між підприємством і фіскальними органами та допоможе зміцнити його фінансову безпеку у довготерміновому періоді. Запровадження такої системи також допоможе уникнути суперечок, які виникли унаслідок помилкового тлумачення податкових нормативних актів та допущення помилок під час формування фінансової звітності. З метою забезпечення ефективності управління податковими ризиками компанії, доцільно розробити власну послідовність запровадження системи комплаєнс, яка буде враховувати особливості функціонування підприємницької структури. Зауважимо, що уникнення конфліктів з податковими органами варто тлумачити як запобігання значних збитків у вигляді фінансових санкцій, які могли б бути застосовані до підприємства.

Пристосування українських підприємницьких структур до особливого періоду розвитку та відновлення господарської системи створює необхідність формування у них інноваційного типу прогресу та нарощення спроможності формувати у достатній мірі інвестиційні ресурси. Нарощення інвестиційного потенціалу також допомагає уникати господарських конфліктів, які, зазвичай, з'являються упродовж розроблення та впровадження у дію проектів капітальних вкладень підприємств.

Досягнення інвестиційної спроможності суб'єкта господарювання у напрямі розв'язання фінансових суперечок базується на збалансуванні інтересів компанії, партнерів та країни в цілому. Реалізовувати інвестиційні проекти необхідно передусім з урахуванням суспільних інтересів, що допоможе поліпшити інвестиційний клімат у регіоні, в якому здійснює діяльність підприємство, сприятиме налагодженню партнерських відносин між інститутами державної влади та підприємницьким сектором, допоможе залучити бізнес у реалізацію соціально важливих програм і проектів, зрівноважити інтереси підприємств та суспільства та забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток країни загалом.

Зазначимо, що ключовими сторонами процесів здійснення капітальних вкладень, які безпосередньо визначають розмір інвестиційної спроможності, є підприємства,

потенційні інвестори. Проте інвестиційний потенціал ці учасники формують з урахуванням власних інтересів. Головною зацікавленістю власників (акціонерів) суб'єкта господарювання є приріст його ринкової вартості та фінансова стабільність діяльності упродовж тривалого періоду часу. Потенційні зовнішні інвестори можуть здійснити капіталовкладення у підприємство лише за умови перевищення розміру отриманої вигоди над спрямованими грошовими потоками.

Держава також має свої інтереси стосовно нарощення інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання та здатності реалізувати ними ефективні капіталовкладення, оскільки за таких умов в країні будуть присутні високоякісні товари чи послуги, функціонуватиме економічна та соціально-культурна інфраструктура, зростатимуть надходження бюджетної системи тощо. З огляду на зазначене, уряд постійно стимулює інвестиційну активність підприємств в країні, бо тільки за таких умов можливе економічне зростання та підвищення рівня добробуту населення.

З огляду на військові дії в Україні, кризовий стан економіки, її подальше відновлення можливе тільки за умови нарощення інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання. Для цього доцільно стимулювати зростання споживчого попиту на продукцію вітчизняних підприємств шляхом формування заможного класу населення, проведення ефективної політики захисту українського бізнесу тощо. Нарощення інвестиційної спроможності для усіх сторін є ключовою ознакою аналізу підприємства як об'єкта купівлі-продажу, підвищення вартості котрого підтверджує дієвість реалізованої господарської політики, яка відповідає вимогам сьогодення та враховує соціально-економічні зміни в суспільстві. Зазначимо, що задоволення інтересів усіх учасників у процесі здійснення капіталовкладень та в умовах зростання інвестиційного потенціалу компанії є важливою запорукою виникнення різноманітних інвестиційних конфліктів.

За такої ситуації інтереси підприємств, інвесторів і держави під час інвестування доцільно висвітлювати за допомогою таких параметрів: розмір інвестиційних ресурсів,

фінансові результати, нарощення ринкової капіталізації компанії, розмір капіталовкладень у соціальну, екологічну та культурну сфери тощо.

Формування інвестиційного потенціалу підприємства ґрунтується на симбіозі, а привабливість підприємств втілює в собі як економічну, так і соціальну складові, цілі яких зводяться до нарощення економічного потенціалу в контексті синхронізації пріоритетів учасників інвестиційного процесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, у процесі нарощення інвестиційної спроможності суб'єкта господарювання можуть з'являтися фінансові суперечки між акціонерами, зовнішніми капіталовкладниками та покупцями продукції, а також державою. Сутність таких суперечок

полягає у переслідування різних цілей та інтересів кожним учасником, що вимагає їх збалансування та досягнення консенсусу й отримання синергетичного ефекту від співпраці усіх сторін. Нехтування розвитком таких конфліктів призводить до отримання збитків усіма учасниками інвестиційного процесу та суттєво знижує ефективність реалізованих проектів.

Ухвалення довготермінових управлінських рішень необхідно проводити з урахуванням можливостей виникнення фінансових конфліктів, ймовірність появи яких суттєво зростає в умовах кризових явищ в економіці. Для цього доцільно окреслити комплекс заходів у визначеній послідовності, яку треба буде реалізувати у майбутньому у разі виникнення загрози конфліктних ситуацій на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Д. В. Установчі документи господарських товариств як фактор запобігання рейдерству. *Вчені записки таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2021. Том 32(71) № 2. С. 12-17.
2. Денис О. Б. Суть та специфіка корпоративних конфліктів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Вип. 17. Ч. 1. С. 12-14.
3. Іоргачова М. І., Ковальова О. М., Коцюрубенко Г. М. Вартісно-орієнтоване управління в системі корпоративного управління компанією. *Економіка та держава*. 2020. №5. С. 111-115.
4. Крупка М. І., Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 320 с.
5. Мороз Л. І., Хома І. Б. Класифікування ознак та причин бізнес-конфліктів підприємств. *Менеджмент и маркетинг*. 2018. Вип. 9., Т. 2. С. 61-67.
6. Погореленко А. К. Корпоративні конфлікти: зміст та особливості розв'язання. *Соціальна економіка*. 2019. № 57 (57). С. 39-48.
7. Яструбецька Л. С. Гібридний фінансовий конфлікт як загроза фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва в Україні. *Економічні студії*. 2021. Вип. 1(31). С. 173-179.

REFERENCES

1. Babenko, D. V. (2021). Constituent documents of business associations as a factor in preventing raiding. *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho, Seriya: Yurydychni nauky*, 32(71), 12-17.
2. Denis, O. B. (2016). Essence and specificity of corporate conflicts. *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu, Seriya Ekonomichni nauky*, 17(1), 12-14.

3. Iorgachova, M. I., Kovalova, O. M. and Kotsyurubenko, H. M. (2020). Value-oriented management in the system of corporate management of the company. *Ekonomika ta derzhava*, 5, 111-115.
4. Krupka, M. I. and Yastrubetska, L. S. (2018). *Finansova bezpeka sub"yektiv hospodaryuvannya* [Financial security of business entities], Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine.
5. Moroz, L. I. and Khoma, I. B. (2018). Classification of signs and causes of business conflicts of enterprises. *Menedzhment i marketynh*, 9(2), 61-67.
6. Pogorelenko, A. K. (2019). Corporate conflicts: content and resolution features. *Sotsial'na ekonomika*, 57(57), 39-48.
7. Yastrubetska, L. S. (2021). Hybrid financial conflict as a threat to the financial security of business entities in Ukraine. *Ekonomichni studiyi*, 1(31), 173-179.

Olha Zamaslo, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

Yaroslav Dropa, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

Roman Haiduk, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

FINANCIAL CONFLICTS AS A THREAT OF WEAKENING THE FINANCIAL SECURITY OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

Abstract

The article examines the economic content of financial conflicts, their impact on the financial security of economic entities. Financial security is highlighted from the point of view of an important element of economic security of business entities. Financial conflict is defined as a confrontation between participants in economic relations, which appears in the process of their economic activity as a result of a mismatch of goals, benefits and the long-term goal of functioning. In order to more thoroughly illuminate the internal nature of the conflict in the field of finance, its key components and characteristic features are highlighted.

The main causes of financial conflicts of business structures are determined. The key factor in the emergence of corporate conflicts was determined to be the separation of the owners from the management of the company, as a result of which there was a significant separation of interests between these parties. It is proposed to use value-oriented management tools to resolve financial conflicts.

Tax conflicts and conflicts arising in the field of financial management are analyzed. The main prerequisites for solving financial contradictions in the functioning and development of enterprises in Ukraine have been determined. The economic essence of compliance as the construction of a risk management system, which will make it possible to ensure an increase in the level of compliance with the economic and financial legislation of the country, an increase in the degree of corporate culture in society and the formation of a favorable business climate in the country, which will help attract investment resources and increase the income of the country's budget system, is highlighted.

The main component of tax compliance is determined - the study of risks in the field of taxation that arise in the event of taxpayers violating tax legislation and causing losses to the state. It is proposed to build an effective tax compliance system in order to strengthen the financial security of the country, which is characterized to a large extent by tax security, that is, the receipt of taxes and fees to the budgets in the projected amount and the creation of prerequisites for its growth.

Keywords: financial conflicts; financial security; business entities; financial resources; financial management

Cite as: Zamaslo, O., Dropa, Y., and Haiduk, R. (2024). Financial conflicts as a threat of weakening the financial security of business entities in Ukraine. *Economic analysis*, 34 (1), 268-278. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.268>